

Detsember
1924.

II. aastakäik.

Ilmub üks kord kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind:	Aastas . . . Mk. 300.—	Kuulutuste hinnad:	1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
	Pooles aastas . . . " 150.—		1/2 " . . . " 1500.—
	Veerand aastas . . . " 75.—		1/4 " . . . " 800.—
	1923. aastakäik . . . " 50.—		1/8 " . . . " 400.—

Toimetuse ja talituse: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72

SISÜ: 1) Omavalitsuste telegrammid 1. detsembri sündmuste puhul. 2) Raske katsumise puhul. 3) Omavalitsustegelaste kaasaraäkimise võimalustest rahvaesituse uues koosseisus. 4) Omavalitsusseaduse põhijooned, O. Suursööt. 5) Omavalitsuse maksustamise eelnõu kava. 6) Omavalitsustegelased, pilt: Gustav Vulff. 7) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 8) Küsimused ja vastused. 9) Kuulutus. 10) 1923—1924 a. sisu.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“

kes teostab: **tulekinnitusi,**
elukinnitusi ja
rahekinnitusi.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Omavalitsuste teogr. 1. dets. sündmuste puhul.

Vabariigi iseseisvuse hävitamiseks korraldatud õudse veretöö, selle likvideerimise ja ohvrite matmise puhul on omavalitsused Riigivanemale, Vabariigi Valitsusele, Riigikogule, ülemväejuhatajale ja teistele järgmised telegrammid saatnud:

Harju maakonnavalitsus:

Vabariigi Valitsusele.

Esimese detsembri kurbade sündmuste puhul, mis olid korraldatud ja juhitud kominterni palgalistest-käsulastest ja sihitud Eesti Demokraatliku Vabariigi iseseisvuse hävitamiseks kuritahtlike ja äraandlike abinõude varal vägivaldsel teel, kus juures mõrtsukalikul kombel surmati ametikohuste täitmisel viibiv Vabariigi Valitsuse liige, kohusetruusid ohvitseri, sõdurid ja ametnikke, avaldab Harju Maakonnavalitsus maakonna elanikkude ja enese nimel kõigesügavamat kaastundmust Vabariigi Valitsusele raske kaotuse puhul, lugupeetud ministri ja riigiustavate sõjaväelaste ning ametnikkude surma näol. Ühtlasi soovib maakonnavalitsus õnne Vabariigi Valitsusele nende korralduste puhul, mis julgeoleku kaitseks ja mässu katse rutuliseks likvideerimiseks maksmapandud. Maakonnavalitsus on kindel, et need korraldused kõigi Vabariigi kodanikkude poolt rahuldustundega soojalt vastu võetakse ja et kõik Vabariigi kodanikud valmis on Valitsuse ja Vägede-Ülemjuhataja kutsel ühemeelselt Eesti Demokraatliku Vabariigi iseseisvuse kaitseks üles astuma.

2. XII. 1924. a.

Harju maakonnavalitsus.

Pärnu maakonnavalitsus:

Tallinn
Riigivanemale

Meie suur lugupidamine valitsuse energiliste sammude eest vabariigi julgeoleku kindlustamisel ja sügav kaastunne tänasel leinapäeval.

4. XII. 1924.

Pärnu maaval.

Viru maakonnavalitsus:

Tallinn
Riigikogu esimehele

Põlastusega hukka mõistes võõra rahaga äraostetud mõrtsukate salgga katset kukutada demokraatlikku riigikorda, kus juures

on alatult valatud Vabariigi ustavamate poegade verd, tunneb Viru Maakonnavalitsus tõsist rahuldust Riigikogu ühemeelse otsuse puhul rahutuste maha surumise asjus ja kodumaa tuleviku nimel soovib, et see üksmeel edaspidi enam ei upuks erakonnavahelistesse vastoludesse.

Viru Maakonnavalitsuse esimees:
K. Pajos

Tallinn
Riigivanemale

Avaldades oma sügavat kaastundmust jälgi mõrtsukatöö ja jultunud katse puhul kukutada vägivaldselt demokraatlikku riigikorda, mille ohvriks langenud ka Vabariigi teedeminister, soovib Viru Maakonnavalitsus Teile ja Vabariigi Valitsusele jõudu ning raudset kindlust vaenulise väljaastumise lõpulikuks likvideerimiseks. —

Viru Maakonnavalitsuse esimees:
K. Pajos.

Tallinn
Sõjaväe ülemjuhatajale
kindral-leitnant Laidonerile

Teie määramise puhul sõjavägede ülemjuhatajaks soovib Viru Maakonnavalitsus Teile jõudu ja kindlust raske ülesande täitmiseks ning usub kindlasti, et Teil Vabariigi kaitseväe abil ja riigi ustavamate kodanikkude koondamise teel korda läheb alutatud riigikorra kukutamise katset lõpulikult likvideerida ja kodanikkude julgeolekut kindlustada nii sisemiste kui väliste vaenlaste suhtes. —

Viru Maakonnavalitsuse esimees:
K. Pajos.

Viljandi maakonnavalitsus:

Vabariigi Valitsusele
Tallinn

Sügavam kaastundmus kohusetruu teedeminister Karki ja teiste isamaa eest langenute leinapäeval.

Viljandi maakonnavalitsus.

Proua Kark
Tallinn

Alati vastatulelikku ja kaasabi pakkuvat märtrina langenud teedeminister Karki mäletab, Teid leinas trööstides.

Viljandi maakonnavalitsus.

Maakondade Liit:

Herra Riigivanemale

Suurel leinapäeval, kus vaba kodumaa mulda sängitakse demokraatlike Vabariigi iseseisvuse hävitamiseks korraldatud jälgi veretöö ohvrid, kes, alates kohusetruust ministrist ja lõpetades sõduriga oma kohal, kõik ühteviisi oma kõige kallima vara maksva korra ja riigi rahuliku elu eest andsid, avaldab Eesti Maakondade Liit maaomavalitsuste nimel kõigesügavamat kaastundmust Teile ja Vabariigi Valitsusele, hindab kõrgelt mässukatse kiire mahasu-

rumise tähtsust riigi ja rahva saatuses, kinnitab, et suur leinapäev ei ole ainult musta leinalooriga kaetud, vaid selle kõrval püsivad auga puhtaks hoitud demokraatlike Vabariigi lipu valge rahvusline riigitruu meeleolu ja taevasinine tulevik ühemeelse töö tagajärjena ja palub vastuvõtta teadmise, et meie rahvariigi alused ja sihid rahvanõuetele vastavad, mispärast tänulik maa maksva korra kaitseks ühemeelselt valmis on.

4. detsember.

Eesti Maakondade Liit.

Iga omavalitsustegelase ülem hool peab olema, et omavalitsus, milles ta tegutseb, oma ülesanded korralikult täidab.

Raske katsumise puhul.

1. detsembri kurb verine sündmus ütleb meile kõigile tõsise sõna, ühedele rohkem, teistele vähem.

Kõige rohkem ütleb ta neile, kelle kätte kõige rohkem usaldatud. Palju, palju ütleb ta neile, võrdlemisi palju ütleb ta ka omavalitsustegelastele.

Mida? Olete neid sõnu kuulnud? Olete neist arusaanud? Olete nende üle enesele aruannud? Olete neist tuleviku jaoks enesele järeldusi teinud?

Et 1. dets. kurb sündmus, kommunistide mässu katse, ülepea sündida võis, see oles, arusaadavalt, sellest, et meil kommunistidega väga õrnalt ümber käidi, et meil isegi vihase valimisevõitluse juures võitlust oma lähema partei vastu peeti, mitte aga riigivastase partei vastu. See ei olnud nähtavasti kellegile kardetav, kuigi ta kõigile riiklise olemasoluga kardetav pidi olema ja, nagu 1. dets. sündmused ütlevad, seda ka oli. Niisama ei pööratud selle riigivastase partei peale ka seadusandlises kogus vastavat tähelepanu, küll leidis rahvasaadikuid, kes oma ülesande leidsid selles olema, et nende eest karistuse edasi lükkamiseks sõna ütelda. Vastasena, suure vastasena oli ühele ja teisele kodanlisele rühmale teine samasugune, kelle mustamiseks vaja leiti olema jõudu kulutada.

Seda parteide vahelist võitlust on Riigikogule ennegi etteheidetud, seda tegi ka omavalitsustegelaste kongress.

Kas võime aga rahulise südamega seadusandlise kogule selle etteheite teha, kas see

etteheide ei ole niisama kohane omavalitsustegelastele enestele? Oleme avalikud. Kas on omavalitsuste valimisvõitlustes teist taktikat peetud, kas on rühmasi, kes võivad kinnitada, et nende valimisvõitlus oli kommunistide vastu sihitud? Kõigile olid kardetavad oma lähemad naabri rühmad, lähemad kaasvõitlejad. Nendega löödi lahinguid, ühisväerinnale vaba võiduteed jättes. Ja Tallinnas, Narvas ja mujal võitis ta hülgavalt.

Selle asemel, et üheskoos ja ühelmeelset vaenlase, riigi- ja omavalitsuste maksva korra vaenlase vastu ühist väerinda luua, selle asemel kuulutati sõda oma sõpradele ja võideldi ja võideldakse praegugi nendega nõu- ja volikogudes. Tõsiste vastaste peale ei pöörata mingit tähelepanu.

Kas leiata kuskilt protokollist, et nende vastu, nende ettepanekute mahategemiseks tõsisemalt ning ühel meel sel sõna oleks võetud? Kui palju ei räägi maakonnanõukogu ja linnavolikogu protokollid aga neist juhtumistest, kus ühe rühma mehed alatut demagoogiat ajades teise rühma meeste vastu sellepärast süüdistusi tõstavad ja neid luuletavad, et see teine tema rühma mees ei ole, et see teine ametis on, mitte aga tema! Kui palju ei leia teie „omavalitsustegelaste“ hulgas mehi, kes ainult selleks nõu- ja volikogudes saadetakse, et seal poliitikat teha, et seal „vastasi“ maha teha. Siia hulka kuuluvad kõige pealt keskkohast saadetud suurused. Kui palju ei leia Teie tegelasi, kellede silmas tegelik töö midagi

ei maksa, vaid avalik räuskamine sedavõrt suur teene oma valijate ees on, et nõukogu koosolekul järjekindlalt sellega välja tullakse. Ja sarnaseid räuskajaid hinnatakse ka.

Kui palju närvepingutavaid koosolekute päivi ei ole meie vanemad omavalitsustegelased sarnase parteivõitluse ja sarnaste demagoogide pärast üleelanud, kui palju uneta öid ei ole järgnenud sarnastele koosolekutele, kus pealetungimiseks naabrirühmale kõik abinõud pühad olid, kus võitlusägeduses ka abinõusi tarvitati, mis pärast arestimajja viisid järeelmõtlemisele.

Riigi- ja korravastased pahemal tiival võisid aga naerda: omavahelises võitluses unustati neid täielikult ja nemad võisid oma tööd vagusi ja rahulikult teha.

See võitlushoog rühmade vahel on väljakutsunud ka isesuguse hindamise. Mees maksis ainult rühma järele. Kuigi räuskajaid üle parda on visatud, on visatud üle parda ka töömehi, vilunud töömehi, kellede meelest töö enam väärt on kui halp räuskamine ja võitlus oma kaasvõitleja vastu. Nende asemele on kutsutud need, kes end oma parteimeestena esitanud.

Võidaks ju õigusega ütelda, et selle olukorra ja need nähtused on ellukutsunud meie valimiseaduse põhimõte. Oleme ühelmeel leidnud, et praeguse korra juures, kus rühmad oma vahel riisus, süüdi on meie valimiseadus, ainult tema, et uus valimiseadus päästaks meid partei tülidest. Kuid siiski, kui me juba tunneme, milles kurja juur, siis peame oskama sellest kurjast ennast ka eemal hoida. Elav, mõtleja inimene, rahva poolt valitu, peab suurem olema kui surnud kirja täht seaduse paragrahvis.

Seni pole mitmes omavalitsuses kõik tegelased sellest suuremad olnud ja eespool ülesloetud nähtusi lubanud.

Või on see sündinud iseenesest? Ei ole Teie sarnases võitluses kaasa löönud? Ei ole Teie käed tõusnud parteilõvi ülesupitamiseks? Ei ole Teie käed tõusnud tõsise töömehe eemaldamiseks omavalitsuse töö juurest? Kas ei ole Teie kuidagi kaasa aidanud riigitrüude rühmade vahelises võitluses? Kas ei ole Teie kõige sellega võimaldanud riigivastasel elemendil oma tööd rahuga teha? Need küsimused paneb 1. dets. kurb sündmus, iga omavalitsustegelasele ette. Palju on neid, kes võib käe südame peale pannes ütelda: ei ole? Kas ei leia meie isegi neid, kellele riigi-

vastaste ühisväerindlaste hääled selleks väga ausad olid, et nende abil teist kodanlist erakonda lüüa ja ise pukile pääseda?

Kas kõik see ei ole kogusummas aidanud sünnitada olukorda, et kommunism sedavõrd pinda on leidnud, et oli 149 üle kohut mõista, et võidi arvestada riigipöörde kordaminekuga? Kas oleks kõigest sellest ülepea saanud juttu olla, kui see võitluse energia oleks kulutatud võitluse peale tõsiste vaenlaste vastu ja massi silmade selgitamise peale selle vaenlase suhtes?

On seda viimast tehtud? On selle üle keski kõnelenud või kirjutatud, on selleks summe määratud, selleks koolides või väljapool kooli midagi tehtud? Seda oleks poliitika toomiseks kooli rimetatud. Ainult see ei ole poliitika koolis, kui sealt kommunistide truud jüngrid välja tulevad.

Oleme neid sõnu 1. dets. sündmuste suust kuulnud ja neist arusaanud? Oleme arusaanud, et kõige selle tagajärjel ühes riigikorraga ka omavalitsuste maksev kord kaalu peal oli — kui ei oleks veri lunastatud?

Raske katsumise tund on olnud meie kõigile suureks õpetunniks. Arvan, kõigile selgeks õpetunniks, sedavõrd selgeks, et igaüks võib tuleviku jaoks järeldusi teha ja töötada: Siit saadik kõik riigitrüud rühmad üheskoos, ühel nõul, ühisel jõul; vaenlast ei ole meie seas, vaid meie vastu; arvustame ainult asja pärast, mitte selle järele, kes tegija; hindame inimest tema töö ja võimete, mitte parteilikkuse järele; kulutame oma võitluse energia propaganda peale riigitrüu meeolelu suurendamiseks ja elustamiseks; tunnistame selle oma tähtsaks tööalaks iga omavalitsuse piirkonnas.

Siis ei kordu verine 1. detsember, siis ei tule ta verisemalt.

Või kardetakse seda töötada? Ei usta, et seda täita saab, et ühel meelel töötamine ülepea võimalik?

Kahtlejad leiaksid julgustust Maakondade Liidu koosolekult, kas või viimaselt nõukogu koosolekult. Meil on omavalitsustegelasi, muidugi jutumärkides, kes partei võitlusest külgehakkanud haiglasest usust lahti ei saa, et Liitus parteipoliitika valitseb. Need ja kahtlejad oleks pidanud 26. ja 27. nov. koosolekul nägema, kuidas ühist keelt räägiti, kuidas kogupõllumees tööerakondlase, tööerakondlane põllumehe, asunik teise ja kolmandasse rühma kuuluva isiku ettepani ilma ettekokkurääkimata,

kuidas nad ühel häälel ära valiti — väljamineks ainult isiku vastavusest.

Ühemeelne töö on kergem teostada, kui senine võitlus. Raske katsumise tõsine sõna sunnib eespool toodud töötuse andma.

Tahaks uskuda, et selle töötuse rikkujat riigitruude omavalitsustegelaste peres ei leidu.

5. dets, 1924.

Oma ülesande täidab see omavalitsus korralikult, kus kõik tegelased oma ülesande kõrgusel seisavad.

Omavalitsustegelaste kaasarääkimise võimalustest rahvaesituse uues koosseisus.

Põhiseadusega on siht ülesseatud, kuhu poole meie seadusandlus tüürima peab. Eestis, kui rahva riigis, peaksid kõik asjad rahva kaudu aetud saama ja omavalitsuste korraldamise juures peaks mõõduandev olema omavalitsuse mõistes peituv omavalitsuse iseseisvuse põhimõte. Viimaste põhimõtete tunnustamise asemel võib aga otse vastupidist näha, ja seadusandluse laeva nina ei ole nii tihti selle sihi poole juhitud, mille põhiseadus omavalitsuste suhtes ülesseadis.

See seisukord sundis esimesel omavalitsustegelaste kongressil küsimust puudutama, kuidas selles asjas kaasa rääkida, et seadusandluse tüür ülesseatud sihi poole tüüriks. Omavalitsustegelaste ja nende poolehoidjate pere leiti sedavõrd suur olema, et nad seadusandluse kogu valimistel mõjuvalt kaasarääkida võivad, et nende vaated ka kehastamist võivad leida uues rahvaesituse koosseisus. Ja ühenduses sellega võeti ühel häälel resolutsioon vastu: „Tulevastel Riigikogu valimistel tuleb omavalitsustegelastel toetada ainult neid kandidaate ja nende heaks kihutustööd teha, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsushuvide eest“.

Kuidas on omavalitsustegelastel ja nende poolehoidjatel võimalik seda otsust täita vastavate kandidaatide toetamise alal? Kihutustöö on kergelt teostatav. Siin ei ole takistusi. Siin on omavalitsustegelastel suurem ja tihedam võrk üle terve riigi, ilma ainsa erandita, olemas oma peresse kuuluvate isikute näol, siin on tihe võrk koha peal tuntud isikutest. Sellel alal ei ole omavalitsustegelastel, kes seni

omavalitsustegelastena asjast kõrval on seisnud, mingit võistlust karta ja kihutustöö, kui väljaminnakse ühelt meelel, nii kui see otsus kongressil ühel häälel vastuvõeti, peab tuntavaid tagajärke andma. Teine asi on juba kandidaatide toetamisega valimistel, hääle andmisega — praeguse valimise viisi juures.

Muidugi on süüdi praeguse seisukorra juures meie valimiseadus, sünnitades rühma huvilise valitsemise korra. Ei oleks rühmade vahelist võitlust ja vaenu, tüüriks ka seadusandlus soovitud sihis. Ja see valimiseadus raskendab ka hääleandmist valimistel väljavaadatud kandidaatidele. Allakriipsutamistega ei jõuta kaugele, ja tagasiastumiste puhul võib ühe soovitud isikule antud hääletega läbi minna selle rühma omavalitsuste vaenulised ja rühma huvide lippu kõrgel hoidjad isikud, s. o. otse vastupidist tagajärge kätte saada, samuti eriti hääli saada tema rühm, kuna seal teisi soovitud kandidaate ei olegi.

On siis kongressi otsus teostatav? Tuleb loobuda sellest viimasest abinõust seisukorda päästa?

On teostatav ja ainult üht viisi, on teostatav, — kui uuteks valimisteks meil veel uut valimisviisi põhiseaduse muutmisega antud ei ole, mille muutmise kava laialdaste hulkade poolehoiu leiaks —, oma nimekirjadega esinemise abil. Omavalitsustegelastel tuleb tulevastele Riigikogu valimistele oma nimekirjadega minna kõigis valimisringkondades ja teostada nii viisi kongressi otsus.

Kas ei tõsta omavalitsustegelased selle valimistaktikaga nii kui nii suurt rühmade hulka ja kas ei killusta ta veel enam jõudu ning kaasa ei aita Riigikogu veel tegu- võimetumaks muutmiseks?

Kõike seda võiks oletada siis, kui omavalitsustegelased täitsa uute isikutega väljatuleks ja kui nad, omavalitsustegelased, eri rühma kuuluks. Meie omavalitsustegelasteks on väga mitmesugustesse rühmadesse kuuluvad isikud. Kui nad ühise nimekirjaga väljatulevad, siis kuuluvad neisse nimekirjadesse ka praeguste rühmade liikmed. Järjekult saaks omavalitsustegelaste nimekirja teatud määral praeguse parteivaenu kaotajaks ja ühendaks töömehi riiklisele tööle, vabastades neid senisest piinlikust partei distsipliini täitmisest rühma huvides. Olles valitud mitte poliitilise rühmituse häältega, kaob vajadus ka kitsast partei-poliitikat ajada ja mehed võivad tõsiselt tööd teha üldriiklises huvides.

Palju on ennustada praeguste rühmade täielist kadu, kuid kui arvestada selle meeoluga, mis praegu rahvahulkades meie seadusandluse kogu vastu tema rühmade vahelise näaklemise pärast valitseb, võib

nimekirjale, mis väljapool poliitilisi parteisi riiklises üldhuvides valimisele läheb, ühendades ühisesse nimekirja mitmesse rühmitusse kuuluvaid paremaid mehi, suurt poolehoidu loota, nii suurt, et ta jõuab tüüri juurde saades seadusandlisel laeval õiget sihti hoida omavalitsuste, seega ka riigi üldhuvides.

Seda kõike muidugi ainult ühel tingimisel, tingimisel, kui omavalitsustegelased ja nende poolehoidjad niisama ühelmeelisel seda kongressi resolutsiooni täitma lähevad, nagu ta kongressil ühel häälel vastuvõeti.

Et see suur ettevõtte ühelmeelisel läbi läheks, on vaja juba nüüd selle ettevõtte vastu valmistama hakata, on vaja seda mõtet edasi arendada ja — omavalitsustegelaste koduseid parteivahelisi õerumisi lõpetada — ühise võitluse jaoks ühemeelsele tööle harjutades.

25. nov. 1924.

Et oma ülesande kõrgusel seista, tuleb omavalitsusküsimustesse süveneda.

Omavalitsusseaduse põhjooned.

O. SUURSÖÖT.

Järg.

Eesti tulevane omavalitsus

peab põhjenema lihtsa valitsusaparaadi ja kulude kokkuhoidmise printsiibil. Meie räägime harilikult: riigi ja omavalitsuse sissetulekutest, ning riigi ja omavalitsuse väljaminekutest ja seame neid sagedasti vastandiks üksteisele. Tõsiselt saab aga nii riik kui ka omavalitsus oma sissetulekud maast ja rahvalt. Teiseks tehakse nii riigi kui omavalitsuse väljaminekud meie maa ja rahva kasuks ning heakäekäiguks. Sellepärast on täitsa ükskõik, kumbas osas meie kokkuhoidmisi teeme, või kumbat valitsuse aparaati, kas kesk- või omavalitsuse oma, meie nii korraldame, et see suur majanduse põhimõte „võimalikult vähema kuludega, võimalikult suurt edu saavutada“, teostamist leiaks.

Teisest küljest peame aga ikka meie põhiseaduse nõudmise juurde „riigivõim kohtadel teostatakse omavalitsuse kaudu“, tagasi tulema ja ära tähendama, mida

rohkem ülesandeid riigi poolt omavalitsuste kätte usaldatakse, seda enam annab keskvalitsuse aparaat kokku tõmmata ja seda vabamini võib riigivalitsus oma võimu kohtadel üldiste juhtnõrde näol täita.

Viimaks peame veel allakriipsutama seda, et harilikult ülesanded, mida omavalitsused täide saadavad, vähem kulu nõuavad, kui need samad ülesanded keskvalitsuse poolt korraldatult.

Nendest põhimõtetest välja minnes ja ikka meie riigi suurust, tema rahva arvu ja maksujõukust silmas pidades, peab otsusele tulema, et paljud ülesanded, mis keskvalitsusele kuuluvad, peavad omavalitsuste kätte üle minema. Tänavustel riigieelarve arutamiste koosolekul, Riigikogu komisjonides, võeti mitmedgi küsimused ülesse, mida, meie omavalitsuse korraldamise juures, tuleks väga silmas pidada, nii kui politsei korraldus, riigimaade valitsemise küsimus, võib olla ka maakondade metsaülemate jne. küsimused. Minu arva-

tes annaks nendest ülesannetest mõnigi, kui mitte kõik, omavalitsuste peale panna ja selle läbi riigi eelarvet tuntavalt kokku tõmmata, ühtlasi aga ka paralleelametnikkude arvu vähendada. Meie nägime eelpool, et välisriikides sarnane korraldus eduga läbi on viidud. Mispärast ei pea meie seda eeskujuga jälgima ja, mis hea on, omaks võtma. Need küsimused panem meie omavalitsustegelastele ja meie omavalitsuselu korraldajatele südame peale, et vajadus ei tekiks, mõne aasta pärast meie omavalitsusi jälle ümberkorraldama hakata.

Lõpuks mõned põhjooned meie omavalitsuste seaduste kohta:

Nõukogu või volikogu on vastava omavalitsuse seadusandline asutus. Tema tegevus seisab peaaesjalikult määruste ja korralduste väljaandmisel, eelarvete ja aruannete läbivaatamises ning kinnitamises valitavate valitsuse liigete valimises, üleüldiste juhtnööride andmisel omavalitsuse alal jne. Nõukogu liikmed valitakse riigikogu liigete valimisseaduse alusel ja nende volituste kestvus on viimaste volituste kestvusega ühe pikkune. Nõukogu liigete arv määratakse rahvaarvule vastavalt kindlaks. Vastava omavalitsuse juhataja on ühtlasi ka nõukogu juhataja ja valitsuse sekretäär on ka nõukogu protokollkirjutaja, mõlemad ainult sõnaõigusega, hääleõigusega ainult juhtumisel, kui nemad ühtlasi valitud nõukogu liikmed on. Neile kumbagile võivad nõukogu poolt asetäitjad ehk abilised valitud saada. Kõik nõukogu, niisama ka komisjonide (revisjoni ja teiste) kohad on aumaksud, sellega ilma tasuta. Ainult sõidurahad tasutakse.

Nõukogu koosolekuid peetakse tarviduse järele, valitsuse kutsel, vähemalt kaks korda aastas, ehk jälle revisjoni komisjoni või $\frac{1}{5}$ nõukogu liigete soovil.

Valitsus on omavalitsuse täidesaatev organ.

Valitsus seisab koos, juhatajast ja liigetest.

Valitsuse juhataja määratakse siseministri poolt, vähemalt kuueks aastaks, ametisse, ehk vastava hariduse ehk ettevalmistuse nõude seadusega kindlaks määramisel võib ka nõukogu poolt valitud saada, aga vähemalt kahekordse nõukogu volituste kestvuse ajaks. Valitsuse liikmed valitakse aga nõukogu poolt tema volituste kestvuse ajaks. Sekretäär on ilma tähtajata ametisse võetud ametnik ja mitte valitsuse liige, ehk temal küll, nii valitsu-

ses kui ka nõukogus, nõuandev hääl on. Valitsus on kollegiaalne ja teeb oma otsused häälteenamusega, kus juures juhataja hääl, häälte pooleks langemisel otsustaja on. Üksikud valitsuse liikmed on ainult poliitilised osakonnade juhatajad, kuna osakondi, kus erilist ettevalmistust ja asjatundmist vaja, asjatundjad ametnikud tegelikult juhiavad. Sellega võib valitsusliigete arv minimumi vähendatud saada, kuna tegelik töö asjatundjate juhtide läbi palju võidab.

Et riigi keskvalitsusel mitte ükskõik ei ole, kuidas tema poolt usaldatud ülesandeid täidetakse, peab temal täieline järelevalve õigus omavalitsuste üle olema. Riigivalitsus võib seda õigust, vähemate üksuste (valdade) üle, suurematele (maakondadele) edasi anda.

Keskvalitsusel on õigus omavalitsuse otsuseid ja korraldusi otsekohe ära muuta ilma kohtuta. Need aga võivad kohtu ees, selle vastu kaebtust tõsta. See õigus läheb ühes järelevalve õigusega ka suuremate üksuste kätte üle. Sellega kaob alaline kohtute ülekülvamine igasuguste vallanõukogude otsuste protestidega. Nendest protestidest on vist küll 80% rahuldatud. Uue korra järele oleks kohtutel siis ka ainult mõnede läbivaatamisega tegemist, sest paljude otsuste tegemisel on juba ette teada, et see seaduste või määrustega kokkukõlas ei ole, aga järelevalve asutus ei saa muidu, kui ainult kohtu teel, otsust tühistada.

Need oleksid üksikud põhjooned, mida meie omavalitsusseadus peaks sisaldama, et meie omavalitsus eduga võiks oma kõrget ülesannet täita.

Katsun veel lõpuks lühidalt nende põhimõtete otstarbekohasust ja tarvidust ära märkida.

1) Nõukogu juhatusel, kui niisugusel, ei ole kuigi suurt mõju ja, et seda poliitiliste rühmade tüliõunaks ja pikkade sekelduste ning suurte kokkulepete objektiks teha, ei ole mingisugust vajadust, vaid on lihtne energia ja aja kulu, mis mõnigi kord viib kuni juuksekarva lõhestamiseni. Kui meie linna volikogude ja maakonna nõukogude juhatuste valimiste kisklemisi vaadelda, siis jääb tundmus, et see kõik tühi töö ja vaimu närimine on, sest kasu ei ole sellest kellegil, ka nendel kisklevatel poliitilistel rühmadel ja rühmakestel mitte. Et nõukogu juba omal esimesel koosolekul saaks loova töö juurde asuda, peab juhatuse kohe algusest kohal olema ja et see juhatuse erapooletu, ühtlasi aga ka

enam-vähem vilunud omas ametis oleks, on enam kui tarvilik juhataja kohused valitsuse juhataja ja protokollkirjutamine sekretääri peale panna.

2) Et omavalitsusel puht omavalitsusliste ülesannete kõrval, missugused võimalikult täitsa nõukogude ja valitsuste oma hooleks tuleks jätta, veel laialdased riiklised ülesanded täita on, missugused juhtumise ja tarviduse korral isegi nõukogu tahtmise vastu peavad läbiviidud saama, peab valitsus vastavalt kokkuseatud ja korraldatud olema. Kui nüüd kõik valitsuse liikmed nõukogu poolt valitud ja sellega nõukogust ära rippuvad on, on sarnaste ülesannete läbiviimine võimata ja poliitiliste meeleoluga seotud.

Paljud küsimused kannatavad aga ainult selle pärast, et mõne rühma poliitiline platvorm nende lahendamist teisiti ette näeb, kui see tarvilik on. Et keskvalitsus aga kindlustud oleks, et tema soovid nii täitmist leiaksid, kui see riigivalitsuse huvides vaja on ja et mõni kolganurga, poliitiline rühmade seda takistada ei saaks, peab omavalitsuse täidesaatvas orgaanis vähemalt üks liige olema, kes nõukogust ja selle poliitilistest rühmadest ära ei ripu ega nende ees ei vastuta ja see on valitsuse juhataja. Selleks on aga veel muud, kui iseseisvust nõukogu ees vaja ja see on vilumus ja asjatundmine, ning vastav ettevalmistus. Seni kui valitsuse juhataja

poliitiliste rühmade valida on, ei ole meil mingisugust kindlustust selleks, et meie asjatundjaid ja vastava ettevalmistusega mehi omavalitsuste etteotsa saame. Et sarnane kord demokraatlike mõtte vastane oleks, ei ole õige ega millegagi põhjendatud, sest keskvalitsus on ju parlamendi ees vastutav ja tema muretseb juba selle eest, et omavalitsuste juhid demokraatlist korda austaksivad. Pealegi on nõukogu rühmadel ju alati võimalik nende poolt valitud valitsuse liigete peale, nendele soovitatavat mõju avaldada. Keskvalitsus peab aga vähemalt ühe, juhataja, kaudu kindlustatud olema, et meie omavalitsuse töö riigi huvides ja asjatundlikult juhitud saaks.

Et meie omavalitsus teiste, vanemate riikide, eeskujul edeneda ja areneda võiks, peab temale võimalikult laiad ülesanded, aga ka täieline tegevuse vabadus antud saama. Et meie omavalitsus mitte poliitiliste rühmade tallermaaks ja erakondliste karvalõhestamiste asukohaks ei saaks, peame omavalitsusseadusse vastavad, seda takistavad, põhimõtted sisse võtma. Meie omavalitsus jäägu vabaks erakonna poliitikal. See on kõige kindlam pant tema eduks ja arenemiseks.

Toim. täh.: Lugupeetud autor on Eesti tulevase omavalitsusseaduse põhimõtetes meile uusi jooni tõmmanud. Oleks soovitatav, et teisiti mõtlejad küsimuse kohta oma seisukoha avaldaks.

Omavalitsus küsimustesse süveneb see, kes ajakirja „Maaomavalitsust“ loeb.

Omavalitsuslike maksustamise eelnõu kava.

Omavalitsuste maksuseaduse väljatöötamise alal on tegutsema hakatud. Otsekoheste maksude Peavalitsus on „Lühikese omavalitsuslike maksustamise eelnõu kava“ väljatöötanud ja omavalitsuste liitudele seisukoha võtmiseks saanud.

See lühike kava on väga pikk. Ta sisaldab rea mitmesuguseid põhimõtteid maksustamise alal, ta räägib välisriikide maksusüsteemidest veel pikemalt, peatab terve rea maksude juures, nende häid ja halbu külge üleslugedes, jaatab ja eitab neid, loeb kavas ülesloetuid ja mitmeid selles nimetatata maksusi meile kohasteks kümnetel pikkadel lehekülgedel. Neid lugedes loodab, et küllap kava lõpp ütleb selgel

sõnal ka ära, missugusi maksusi nimelt tulevane seadus kõigile omavalitsuslikele ettenäha kavatseb, kuid lõpp viib Itaaliasse, Inglis- ja Prantsusmaale ja sinna ta lugeja jätabki.

Kõne all olev „kirjalik töö“ vääraks oma sisu, kokkuseade ja keele poolest tervelt äratrükkimist, et laiemad ringkonnad tundma võiks õppida meie keskasutuse töövilja. Ruumi puudus seda, kahjuks, ei luba. Osalise pildi saamiseks toome siin ainult põhimõtteid käsitavad kohad ja vast üksikud laused eelnõu kava enese keeles, kuna maksude osa katsume lühidalt kokku võtta, nii heasti-kurjasti kui eelnõu sellest arusaada lubab.

Eelnõu kava algab järgmiselt:

„Omavalitsuslike maksustamise aluseks on, nüüdisaegsete vaadete järgi otsutatud teenuste tasumise põhimõtte, vastuoksa riiklisele maksustamisele, mis põhjeneb riigi, kui koondava terviku mõistel, mis neelab enesesse üksiku kodaniku isiku ja millel on sellepärast õigus nõuda oma kõrgemates huvides kodanikult ohvreid kuni tema jõu äärmise piirini. Maksukohustus omavalitsuse vastu tekib isiku enam-vähem alalisest, peajasalikult varalisest sidemest teatud maaalaga. Niisuguseks sidemeks on vara või ettevõtte valdus, tegutsemine milgisugusel tulutooval alal (kaubandus, tööstus, tööndus, käsitöö, teenistus, kutsetöö jne.), samuti ka elamine teatud maaala piirides. Ettetoodud põhimõtte tõttu kannavad omavalitsusmaksud reaalmaksude iseloomu ja peavad olema võimalust mööda määrakohastatud üksikute isikute või nende gruppide poolt saadavate tulude suurusega ning ei pea mitte põhjenema maksukohuslase isiklisel, üldisel maksuvõimel, nagu on lugu tulumaksu juures. (Toim. arvendus).

Omavalitsused on peamiselt kutsitud hoolitsema tarvete rahuldamise eest, mis on riiklise seadusandluse poolt tunnustatud olevaiks kohalise tähtsusega, vastuoksa üldriiklist iseloomu tarvetele, mis puudutavad kogu riiki kui tervikut, mispärast ka nende kohaliste tarvete rahuldamiseks vajalikud vahendid ammutatud peavad saama samuti kohalistest, s. o. teatud maaala piirides olevatest allikatest. Kuid et ühelt poolt riigid omavalitsuste peale panevad niisuguseid kuludega seotud kohuseid, mis kuuluvad väljaspoole kohalisi ülesandeid, teiselt poolt aga ka kohalistel tarvetel on tihe side üldriiklistega ja nende rahuldamise määral on olulik tähtsus kogu riigi kohta, misjuures mitte alati võimalik ei ole kindlat joont tõmmata seda ja teist liiki tarvete vahel, siis tuleb õiguspäraseks tunnustada omavalitsuste osasaam üldriiklistest tuludest, kui on esil asjaolud, mis teevad selle osasaama tarvilikuks või õigustavad seda.

Omavalitsused ei esine mitte riigi teenivate elunditena, kuid ühtlasi ei saa neid mitte vaadelda kui avalik-õiguslisi organisatsioone, mis riigist täiesti olenematud. Riigivõimu peal lasub kohustus hoida kodanikke ülemäärase maksudega koormamise eest ja kindlustada neile maksuõiglast jaotust; peale selle peab ta

hoolitsema selle eest, et sissenõutud raha kulutatakse otstarbekohaselt, silmas pidades ka tulevaste põlvete huviseid. Lõpuks peab riigivõim silmaspidama, et omavalitsuste rahalised nõudmised ei sünnitaks kahju riigituludele ja ei takistaks riikliste ülesannete täitmist.

Esitatud põhimõtted on võetud alljärgneva omavalitsuslike maksustamise eelnõu lühikese kava aluseks. Selles kavas on riivatud üldjoontes ainult kõige olulikumad ja nimetatud üksnes mõned tähtsamad või näiteks sündsad lõivude ja maksude liigid, kusjuures nad ei ole mitte jaotatud vastavate (maakonna-, linna-, alevi-, valla-) omavalitsuste järgi, arvates et asjaomane detailiseerimine saab aset leidma seaduse eelnõu väljatöötamisel.

Omavalitsuste rahalised vahendid seisavad igalpool Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, peajasalikult nende eneste poolt nõutavates või otsekoheste maksude summas, mis riik sisse nõuab ja omavalitsuste käsutusse edasi annab (Eesti). Üldtunnistatud reegli järgi võivad omavalitsused maksusid määrata ainult sel juhul, kui nende kulud ei kattu nendele kuuluvate varade ja ettevõtete tuludega. On kohane tähendada, et viimasel paari aastakümnel on Lääne-Euroopa riikides üldse märgata munitsipaal-ettevõtete kiiret arenemist, tulud nendest ettevõtetest mängivad tähtsat ja järjest kasvavat osa linnade eelarvetes ning neis nähakse ressursse järjest suurenevate kulude katteks tulevikus.“

Ettevõtete järele loetakse ülesse mitmesugused lõivud (Gebühren) „erahuvides sooritatud toimuste tasu ja asutuste ja ehituste kasutamise eest.“ Lõivude hulka kuuluks tasu tunnistuste, maksude meeldetuletuse jne. eest, samuti tee- ja sillamaksud. „Hoonestatud või hoonestamata kinnisvara ja kaubanduse ning tööstuse maksu juures peetakse pikemalt ja leitakse, et nende hindamine riigi kätte peab jääma, järjekult ka riik sellest osasaama. Omavalitsuste osa määramist eelistab kava omavalitsuste eneste määrata, kuid üldsumma ei või praegusest liikumata varanduse maksust suurem olla. Liikumata varanduste maksu riigi osa minna praegu kadatraal tööde toimetuse kulude katteks. Omavalitsuste maksu alla peaksid kuuluma eelnõu järele ka need riigivarad, mis praegu liikumata varanduse riigimaksu alla ei kuulu. Kaubandus- ja tööstusettevõtete pealt nähakse praeguse põhiarimaksu protsendi kõrval võtta ka lisaarimaksu (puhtakasu

maksu) pealt protsente. Ärimaksu alt eraldatud kommertsettevõttes peaks samuti maksu alla kuuluma, nagu põllumajandusline tulu. Maade maks oleks maaomanikult kapitaali tulu pealt, põllum. tulude maks maakasutajalt, kas omanikult või rentnikult eksplotatsioonile tulu pealt. Lõpuks eitab kava siiski meie oludes viimast maksu. Kauband.-tööst. maksustamiseks nimetakse veel läbikäigumaksu. Tulumaksu asjus arvatakse ära jätta $\frac{1}{3}$ osa omavalitsustele määramine, selle asemel moodustada sellest omavalitsuste toetamise fond. Uue maksuna, sisuliselt tulumaksuga, tahab eelnõu koormata kõiki territooriumiga seotud isikuid isiklise tegutsemise läbi saadud tulude kohaselt. Lühikest aega kohal elavad isikud peaksid maksma maksu, mis suvitusmaksu taoline.

Isikumaks peaks „tühjatud“ saada. Selle asemel tuleks võtta maksu korterimaksu näol. Edasi loetakse üles lõbustumaks, koertemaks, tõldade, sõiduhobuste, jalgrataste jne. maksud. Uudisena tuleb teenijate pealt maks. Mida rohkem teenijaid, seda kõrgem maks. Sisse- ja väljaveetavate kaupade maksu ja varanduste kreposteerimise ja päranduse maksu protsendi lisa näeb kava omavalitsuste heaks ka ette. Lõpuks loetakse veel üles notaariuse poolt kinnitatud dokumentide maks, osasaamine kohtu poolt määratud trahvidest, kogukonna piirkonda sisseveetud toiduainete maks, maks jookide pealt, maks müügile lastud päevapiltide pealt, maks pealkirjade pealt ja maks loomade pealt.

Maksude arutamise pealt minnakse jälle üle põhimõtete peale:

„Omavalitsustele peaks nende tegevuses teatud vabadus antama nii kohalikkude vajaduste hindamises, milleks nemad kutsutud on, kui ka oma eelarve kokkuseadmisel ja lubatud maksude sisseseadmisel. Siiski mingil viisil ei tohi silmast lasta seda, et riigi ja kohalik maksustamine tugeneb ühel üldisel alusel — rahva maksuvõimele. Sellest tekib vajadus riigi kõrgemates huvides piirata omavalitsuste iseseisvat tegevust maksu-määrade alal, kusjuures riigi valitsus on kohustatud mitte lubama mitte ainult maksu-aluste elanikkude väljakurnamist, vaid ka nende üleliigsete maksudega koormamist. Edaspidise järelalusena öeldud põhimõttelisel alusel peaks riigi valitsusel õigus ja kohustus olema järelvalvet pida selle üle, et omavalitsuste eelarvetes näidatud kulud ei tõuseks üle neil selle katteks ole-

vatest rahalistest sissetulekutest, selleks et ei tekkiks puudujääke, mis aga väljakutsub tarvidust uute tuluallikate otsimiseks, mille järeldusel võib tekkida elanikkude maksudega ülekoormatus. Võttes sellepärast omavalitsuste eelarveid sisulisele läbivaatamisele mitte ainult vormilisest küljest, peab riigi valitsus valvama ka selle üle, et kulude eelarve täpselt vastaks tuludele, mis peaks kokkuseatud olema sealjuures tegelikult andmete alustel, kuid mitte millegagi kinnitatud arvamistel ja et kulud, mis omavalitsuste oma äranägemisest ära ripuvad, määratud võivad saada ainult sel juhtumisel ja niisugusel määral, kui olemas olevate sissetulekutega seadusega lubatud kulud täiesti kaetud on, mis jaoks viimaste eelarve väljarvatud peaks olema ja esimesel kohal kulude-tulude eelarves seisma. Eelpool öeldust järelalusena peab võtma seda, et riigivalitsus, mitte segades ennast omavalitsustele otsustada antud asjade toimetusesse ja mitte kitsendades nende tegevust, peaks neil juhtumistel otsustavalt äraütleva, kui tema näeb, et omavalitsuste korraldused ja ettevõetud sammud kulude suhtes rikuvad ehk võivad rikkuda eelarve tasakaalu ja ka sel korral, kui seaduse järele lubatud omavalitsuse kulud ei ole eelarves ettenähtud, või ei ole vastavate rahaliste summadega kaetud. Seaduses peaks muidugi tähendatud olema kõik maksud, lõivud ja lisamaksud, millede määramine omavalitsustele jäetud ja ka kõrgem norm ja mõnel juhtumistel ka alammäär, millede piirides omavalitsused oma äranägemise järele tegutseda võiksid. Seaduses võiks ettenähtud olla mil tingimistel omavalitsused võivad ülestähendatud normidest üleminna kõrgematesse ka seadusega kindlaks määratud piiridesse ja uusi maksusi sisseseada, aga mitte muul viisil, kui igal üksikul juhtumisel selleks rahaministri luba on, kes neil juhtumistel kaalumisele võtab mitte ainult küsimuse ülesvõtmise omavalitsuse põhjendused, vaid ka üldised riigi majanduslised ja rahalised tingimised. Alaliseks tingimiseks ülesloetud juhtumistel peaks omavalitsustele ülesandeks tehtama ära kasutada esmalt kõik omavalitsusel olemas olevad sissetulekud, seal hulgas kõiki võtta lubatud maksud, peale nende, millede kohta selgusele on jõutud, et nende võtmisel saavad elanikkude kohta nende majanduslises elus kahjulikud tagajärjed olema, või mis valitsuse poolt aja tingimuste järele ei vasta üldriiklikele huvidele. Riigivalitsuse õigused ja kohustused omavalitsuste eelarvete

järevalve asjus ja niisama ka sellega seotud küsimuste otsustamine võiks otse alluda administratiiv asutustele ehk võiksid teatud piirides omavalitsuste peale pandud saada viimaste laiemal piiril ulatuses. Vastavalt sellele vastava ringi asjades, vastavas ulatuses ja valdades ja väikeste alevite eelarvete otsustavaks järevalve instantsiks võiks olla maakonna valitsus, kelle ettepanekul tuleks rahaministeeriumi esitada valdade ja nimetud alevite palved maksude lõivude kõrgenduste, uute maksude sissenõudmise suhtes, nii kui see juba ülemal ööldud oli. Suuremate alevite ja ka maakonnavalitsuste suhtes järevalve asutuseks peaks olema rahaministeerium või siseministeerium, kes tegutseks rahaministeeriumi nõusolekul, kes aga, igal juhtumisel, peaks niisugustes küsimustes otsustavat osa mängima. Maakonna valitsuste otsuste peale võiks edasikaevata rahaministeeriumile või siseministeeriumile, mis oleneb sellest kelle peale järevalve pannakse, ministri otsused peaks omavalitsustele täitmiseks sunduslikud olema ja võivad edasikaevatud saada Riigikohtusse. Lõpuks poleks mitte ülearune ette tuua mõned lühikesed andmed selle kohta, kuidas mõne Lääne-Euroopa riigis kohalikud maksud on korraldatud."

Ja väljamaa „maksnikkude" ning „töõnduste" juure jäädaksegi.

Maksustamise kava erilist arvustamist ei nõua. Ta arvustab ennast ise. Arvame küllalt olema, kui ta kohta Maakondade Liidu nõukogu resolutsiooni 26. ja 27. nov. toome. Resolutsioon on järgmine:

„Eelnõu kava ei ole omavalitsuste seisukohast vastuvõetav järgmistel põhjustel:

1) Kava ei võimalda omavalitsustele tarvilisel määral sissetulekuid isegi nende kitsaste ülesannete teostamiseks, mis eriseadustega nende peale pandud, rääkimata nendest ülesannetest, mis põhiseadusega omavalitsuste ülesanne on;

2) Kava paneb omavalitsuste tegevuse mitte üksi vormiliselt vaid ka sisuliselt rahaministri järevalve ja hoolekande alla, millega omavalitsuse põhimõte anulleeritakse;

3) Kava näeb ette liiga palju maksude liigitusi ja lisa maksusi, mis nende sissenõudmist kulukaks teeb ja rahva meeolule ei vasta;

4) On tarvilik, et omavalitsuste heaks võetavate maksude määramine nende hoolde jäetaks.

Üksikasjaliseks eelnõu kava läbivaatamiseks moodustada 3 liikmeline komisjon, kes ühes Liidu juhatusega kavas ettetoodud põhimõtted läbi harutaks ja vastava ettepanekuga hiljemalt 1. I. 1925 a. rahaministeeriumile esineks."

Korralikult saab „Maaomavalitsust" lugeda see, kes ta omale tellinud on.

Aasta vahetusel.

Käesoleva numbriga lõpetab „Maaomavalitsus" oma teise aastakäigu.

Omavalitsuste huvide kaitse vajadus kutsus ajakirja 1923 a. ellu. Olles ilmumisel, tulid iseenesest kordkorralt uued ülesanded ja kohused, et olla omavalitsuste ja omavalitsustegelaste oma ajakiri. Ja ülesannete hulk laieneb alata. Kuigi lugejate poolt ajakirja kohta toimepandud ankeedi vastustes ajakirja täiendamist uute osadega ei nõuta, leiab toimetuse vajadusliku olema teda ka nende poolest laiendada.

Praeguse kava juures oli juba toimetuse raske kõike tarvilikku materjaali ära mahutada, mispärast see tihti, järgmist kuud oodates, vananes, teisi, näit. vallaomavalitsuste tegevusesse puutuvaid küsi-

musi, ei saanud peaaegu sugugi puudutada. Pikk ilmumise vaheaeg ei võimaldanud ka ajakirja peaülesannet omavalitsuste huvide kaitse alal alati täita, meie kiire sündmuste käigu juures.

Tahes tõsta „Maaomavalitsust" oma ülesannetele vastava tasapinnale ja soovides teda teha omavalitsustegelaste paremaks sõbraks ja abimeheks, esines toimetuse eespool nimetatud põhjustel „Maaomavalitsuse" väljaandja Eesti Maakondade Liidu ees ettepanekuga, et ajakiri 1925 a. kakskorda kuus väljaantaks, väljaavatud neli suve kuud, mill' tegevus vaikssem. Maakondade Liidu nõukogu kinnitas 27 nov. s. a. Liidu tegevusekava ja eelarve kinnitamisega selle ettepaneku, ja oma kolmandat aastakäiku algab „Maa-

omavalitsus" kaks korda kuus ilmus. Neli suve kuud mahaarvates, mill' ta kord ilmub, koosneb 1925 aastakäik 20-st numbrist.

Ajakirja ruumi suurendamine lubab mõnelegi küsimusele senisest rohkem ruumi anda. Eriti tahab ta vallaomavalitsuste tööküsimusi lahendada aidata. Tuleva aasta algust on kavatsus vallaomavalitsuse revisjonikomisjonide tegevust käsitada ja revideerimise juhtnöörid ning kavavad tuua. Ka vallaomavalitsustesse puutuvate seaduste alal on tarvilised juhtkirjad teoksil. Teised küsimused tõstab tegeline elu ise päevakorrale. Uute osadena kavatseb toimetus avada, peale eelmises numbris avatud „omavalitsustegelased,“ järgmised: välismaade omavalitsuste tegevus, kirjandus, Riigi kohtu ja keskvalitsuse seletused.

Vastutulles omavalitsustegelaste isiklikele huvidele, toob ajakiri teateid ka kõigist vabadest kohtadest omavalitsustes. Et kohaotsijatel ei tarvituseks koha kuulustusi mitmest lehest kuulutuste rägastikust otsida, oleks soovitav, et omavalitsused vabade kohtade üle kuulutaks oma ajakirjas, kus nad silmapaistavad kõigile omavalitsustegelastele. Ajakirja sagedam ilmumine võimaldab ka õigeajalist kuulutuste ilmutist.

Lõpetades käesolevat aastat ja tagasi vaadates tehtud töö peale, tuleb toimetusel tänada ajakirja hoolsaid kaastöölisi. Tuleval aastal näeks toimetus heal meelel mitu korda suuremat kaastöölise peret oma

ümber ja palub sellepärast omavalitsustegelasi enesele mitte raskeks lugeda küsimuste kohta, mida tegelik elu mitteotsarbekohasena esitab, ajakirjas sõna võtta, sama ka juhtumistel, kui midagi head, tululikku näpunäidet teistele anda. Teie rõõmud ja mured on ka Teie ajakirja oma d. Kui mõttele peaks raske olema tarvilikku kuju anda, ka see ärgu takistagu kirjutamast. Antagu edasi faktid ja mõtted, küll neile ka tarvilik kuju leitakse. Asja juures olivad tunnevad kõige paremine seisukorda, mispärast just omavalitsuste tegeliku töötajate kaastöö ajakirjale selle väärtuse tõstmiseks tähtis on.

Sisu tublidust aitab tõsta ka tellijate hulk sissetulekute kaudu. Iga uue tellija tellimisraha võib toimetusele sisu tõstmise teenistusesse panna. Sellepärast olgu „Maaomavalitsuse“ sõprade hool uute tellijate leidmisega lugejate hulka suurendada. Peale omavalitsuste sooviks ajakiri tellijatena-lugejatena näha kõiki omavalitsustegelasi ja loodab, et senised sõbrad selleks tuntavalt kaasa aitavad — omavalitsuste üldhuvide seisukohalt.

Ühendatud jõud — Eesti Maakondade Liit — kutsus ajakirja ellu ja kannab ta väljaandmise kulud, ühine omavalitsustegelaste pere aidaku toimetusele kaasa teda kaastöö ja rohke tellimisega senisest tublimaks ja armsamaks teha.

See on toimetuse soov aasta vahetusel kõigile senistele ja uutele „Maaomavalitsuse“ sõpradele.

Oma ülesande kõrgusel seista tahtja tellib omale „Maaomavalitsuse“ ja soovitab seda ka oma kaastegelastele.

Omavalitsustegelased.

Gustav Vulff

Vana-Otepää vallasekretäär.

Kaks tähtpäeva üksteise järele. 13. sept. möödunes G. Vulffil 30 aastat omavalitsuse töös vallasekretäärina Vana-Otepääs, 1. jaan. 1925 a. peab ta oma 60 aastast sünnipäeva.

Gustav Jaani p. Vulff on sündinud 20. detsembril 1864 a. (Vana kal. j.) Vastse-Otepää vallas Juusa talus, kus ta isa poole talu peremees oli. Hariduse on saanud

Tartu II kooliõpetajate seminaaris 1880—1884 a., kus ta kooli auhinnaga lõpetas. 1885—1892 a. on G. Vulff Puhja kihelkonna koolis õpetaja, 1892—1894 a. Ambulas kodukooliõpetaja ja 1894 a. 1. septembrist saadik kuni seni ajani Vana-Otepää valla sekretäär, ühes sellega ka Otepää vallakohtu sekretäär. 1917—1918 a. nimetud ameti kõrval veel Tartu maakonna kommissari abi ja Otepää jaoskonna miilitsa ülema kohusid täitnud.

Seltskonna tegevuse vastu tundis ta

juba seminaaris suurt huvi. Salaja „Eesti Kirjameeste Seltsi“ ja „Vanemuise“ koosolekutel käies tutvunes ta tolle aegsete rahvameestega, nagu Dr. M. Veske, H. Treffner, A. ja N. Sörd j. t. Puhjas kooliõpetaja olles asutas „Laulu ja Mängu Seltsi“, kuhu ta hiljem auliikmeks valiti. Otepäas kõikide seltside asutamisel kaasa töötades on ta alguses neis kirjatöimetaja ehk muud ametit pidanud, esimeheks on ta valitud 1897 a. Karskus seltsis „Edasi“, 1904 a. „Otepää Põllumeeste Seltsis“, 1905 a. Nuustaku Laenu-Hoiu Ühisuses, 1906 a. Nuustaku Kooli Seltsis, selle järel Nuustaku Kaubatarvitajate ühisuses, Otepää Piimaühisuses ja Liivimaa vallakirjutajate Seltsis. 1910 a. pidi ta aga Liivi kuberneriga käsu peale kõikide seltside juhatastest lahkuma, jäi salaja ainult Laenu-Hoiu Ühisuse asjaajajaks ja oli edasi esimeheks Liivi-maa vallakirjutajate Seltsis, kuni see kuberneriga käsul koguni kinni pandi. Eesti valitsuse ajal on uuesti ametisse astunud Karskusseltsi esimeheks, Põllumeeste Seltsi abiesimeheks, Laenu-Hoiu ühisuse, praeguse Otepää Ühispinga, esimeheks ja mitmes valla seltsis kirja töimetajaks.

Kirjanduse vastu ärkas G. Vulffil huvi juba kooli ajal. Seminaaris olles avaldas luuletusi ja vähemaid kirjatöösid ajalehtedes. Luuletajana, G. Öisi nime all, on ta laialt tuntud. Tema lauludest on „Örn ööpik“, millele seminaaris kaasõppija K. Ramm viisi teinud, rahva seas õige tuttavaks saanud.

Otepäas ametisse saades ja seltsides tööle asudes ning pidu-õhtuid korraldades

on G. Vulff ilulugemisi tõlkinud, ümber teinud ja neid ise loonud, milledest mitmed trükitud ja mõned õige tuttavaks saanud, pidudel ettekantud, isegi „Vanemuise“ teatri tegelaste poolt.

G. Vulffi tema 60 aastasel sünnipäeval ei hinda sellepärast üksi Otepää ja tema ümbrus, mitte üksi omavalitsustege-laste pere, kui enda seast väljapaistvat isikut, vaid terve Eesti, kui oma tuntud luuletajat.

Olgu see hindamine tema teenete vääriline!

Toimetuse poolt lugupeetud jubilaarile jõudu ja tervist tulusaks tööks kolmanda kolmekümne aasta jooksul.

Oskar Suursööt.

End. Harju maakonna-valitsuse ja Maakondade Liidu esimene esimees Oskar Suursööt, meie ajakirja kaastöeline, lõpetas Saksa-maal Detmoldi ülikooli cand. rer. pol. diplomiga ja jõudis nov. kuul s. a., Tallinna tagasi.

Detmoldi majandustea-duse ja administratiiv õiguse ülikool on 1916 a. kõrgemate valitsusasutuste ametnikkude ettevalmistamiseks asutatud, nagu Frankfurti ja Düsseldorfis omadki. Neis ülikoolides on ainult üks fakulteet, kuid mitme eriala haruga. Üheks erialaks on omavalitsus ala. Hra Suursööt kuulab eriti seda ala, ja meie teada on ta esimene eestlane, kellel omavalitsuse alal eri kõrgem haridus. Ta on ühtlasi esimene väljamaalane, kes Detmoldi ülikooli lõpetanud, võib olla jääb ka viimaseks, sest kool sulutavat 1925 a. algusest krediitide puudusel.

Gustav Vulff.

Kas olete „Maaomavalitsuse“ 1925 aastaks omale juba äratellinud ja kas olete oma kaasomavalitsustegelastele „Maaomavalitsuse“ tellimist soovitanud?

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu koosolek 26. ja 27. nov. 1924 a. Tartus.

Koosolekule on ilmunud peale Liidu esimehe H. Lauri nõukogu liikmed: Järva-

maalt J. Sõnajalg ja V. Krabi, Harjumaalt M. Krusemann ja A. Martinson, Läänemaalt A. Saar ja A. Heide, Virumaalt H. Kiiver, K. Pajos ja E. Rosenberg, Pärnumaalt J. Land ja J. Matvei, Tartumaalt P.

Riives, D. Uiga ja J. Sikkar, Petserimaalt D. Beresin ning Võrumaalt A. Kohver.

Koosoleku juhatajateks valitakse ühel häälel H. Lauri ja P. Riives, sekretäärideks H. Avikson ja A. Martinson.

Päevakorras on esimesena, peale algustoimetuste,

Maakonnaavalitsuste 1925 aasta eelarved.

Referent H. Lauri teatab, et hoolimata sellest, et tuleval aastal kulud uute kohustuste tõttu suurenevad, on õpetajate palkadeks senini antud toetus-summasi riigi poolt tuntavalt vähendatud — kõigil maakonnaavalitsustel. Selle tagajärjel tuleb õpetajate palkades 1925 a. puudujääk: Tartumaal 7.285.000 m., Võrumaal 2.169 573 m., Järvamaal 2.217.800 m. j. n. e. Need puudujäägid ei olene laialiselt elamisest, vaid seaduse järele teenistusastmete tõstmisest, kutsega õpetajate ametisse panemisest ja koolikohustuse korraldamisest. Puudujääkide pärast on Liidu esitaja Sise- ja Haridusministri jutul käinud, kuid tagajärjetalt. Viimane soovitanud kokkuhoidlikult elada. Rahaminister olla toetussummade tõstmise vastu, kelle arvates tõsist puudust olla ei või, sest maakonnad võtta osa ettevõtetest, ehitada j. n. e. Ka olla mõned maakonnad suuremad õpetajate palkade eelarved esitanud, kui õige. Täpsete andmete esitamisel tuleks kõige selle juures loota, et toetussummat vastavalt tõstetakse.

Peale õpetajate palkade tõusevad ka muud kulud maakonnaavalitsustel. Uute kuludena tulevad juurde pensiooni seaduse, tuletõrje seaduse, võib olla ka teede- ja hoolekande seadusega peale pandavad kulud. Riigiametnikkude palkade tõstmisega tõuseks ka omavalitsusteenijate omad. Tulud selle juures ei ole suurenenud, küll aga tulumaksu osas vähenenud. Siseminister soovib puudujäägi eelarvetes laenuna näidata lootuses, et sügiseks asi kuidagi laheneb. Lahenemiseks väljavaa- teid ei ole. Omavalitsuste maksuseaduse eelnõu, mis järgmise punktina päevakorras, ei tööta omavalitsuste maksu suurendada, Riigikogu ei taha küsimust otsustada ja vastutust maksude tõstmise eest oma peale võtta, ei anna aga selle otsustamise õigust ka omavalitsuste kätte.

Kõigi nende asjaolude juures tuleb riigi toetuse vähendamist võtta kui esimest sammu maakonnaavalitsuste ärakaotamiseks. Ei suuda maakonnaavalitsused oma

rahalisi kohustusi täita, siis on põhjus nende ärakaotamiseks käes. 1925 a. eelarved tulevad ikkagi kokkuseada, mis- pärast nende kokkuseadmiseks tuleb nõukogul abinõusi leida.

Läbirääkimistel võtavad küsimuse kohta sõna:

J. Matvei: Pärnu maakonnaavalitsuse 1925 a. eelarves on puudujääk: õpetajate palkades 2.412.000 m., sunduslistes kuludes 3.973.000 m., üldpuudujääk 13 miljoni marka.

A. Martinson: Harju m. v. õpetajate palkade puudujääk umbes 3 miljoni, kogu puudujääk 5¹/₂ miljoni marka.

E. Rosenberg: Viru maak. valitsuse eelarve on teoksil, üldpuudujääki veel öelda ei saa. Ilma laenuta ministeeriumi poolt lubatud toetuse juures kokkuvii ei saa. Eelarve kasvab loomulikult uute sundusliste kuludega, kui ka tegevuse laiendamist tagasi hoida. 44 miljonilise eelarve juures oli tänavu 18 milj. toetust, tulevaks aastaks 16 milj. Puudujääk kujuneb 4—5 miljoni, kui tahetakse, et maakonnaavalitsus tegutseks. Kui tahetakse maakonnaavalit. jätta ainult krediitide edasiandjateks, siis tuleb küsida, kas olla või mitte olla.

H. Kiiver: Jälgides soomustatud eelarvet paistab, et keskvalitsus seda poliitikat ajab, et näidata võiks, et maakonnaaval. ei ole tarvis. Maakonnaaval. on praegu kui vahetalituse bürood. Senise maksu korralduse juures ei ole mingit eluvõimalust.

P. Riives: Keskvalitsuse taktikast paistab, et meie oleme üleaarused. Ja kui omavalitsused enese algatusel midagi ei tee, siis, siis tõendame, et me muud ei suuda, kui keskvalitsuse agendi kohuseid täita. Isiku-agendi kaudu oleks see vast ka odavam. Omavalitsuste likvideerimisel tõuseks aga keskvalitsuse kulud, teostades hoolekannet, teedetegemist j. n. e. Nii võib andmete põhjal tõendada, et maakonnaaval. paremini ja odavamini teedetegemise läbi viivad, kui valitsus seda tegi. Minnakse isegi niikaugemale, et meile heidetakse ette neid väljaminekuid, mis meie vahatahtmisel välja ei lähe, nagu oleks algkoolide seadus meie poolt väljaantud. Maakonnad aga on sunnitud hariduse peale rohkem välja andma kui maksusi neile kogusummas ülepea sisse tuleb. Siin tuleb selge sõnaga ütelda: Kui Teie sissetulekuid ei võimalda seadusega pealepandud ülesannete täitmiseks, siis ütleme ka kohuse-

täitmisest koolivõrgu teostamise alal ära ja lõpetame tegutsemise.

Kui arvatakse, et meie laiutame, kui arvatakse, et toetused küllalt suured on, siis teostagu riik nendega ise algkooli seaduse elluviimist. Tartumaal on vahe õpetajate palkades üle 7 milj. m. Panen ette, et Maakondade Liit otsustaks, et kui keskvalitsus neid ülesandeid tõsiselt ei võta, mis maakonnavalitsuste peale pandud, siis haridusprogrammi teostamisest lahti ütelda.

A. Saar: Maakondade seisukord toob olemasolu küsimuse päevakorda. Keskvalitsuses katsutakse seisukorda sinna viia, et nad ise teguvõimetuks muutuks, mis võimaluse annab tsentralisatsiooni põhimõtet läbi viia. Praegu ei ole omavalitsuste tegevusel suurt tähtsust, sest põhi-seaduse vastaselt on võim keskasutuste ametnikkude käes. Valdadesse puutuvaid asju tuleks rohkem vallaval. kätte usaldada, siis väheneks ka kirjvahetus ja praegune tegevus maakonnavalitsustes. See tuleks omavalitsuste seadusega kindlaks teha. Teine vajadus on maksuseadus. Sunduslikud kulud peavad vastavate maksudega kaetud saama. Riiklisi sunduslikka ülesandeid on omaval. palju, ei ole aga ühtki suuremat oma maksu. Praegune toetus on kui armuanne, kui teda paluda tuleb. Rahva heakäekäigu eest hoolitsemiseks ei jää ülepea mingit võimalust, kuna see omavalitsuste esimene ülesanne on.

Lääne maakonnaval. 1925 a. eelarve puudujääk on 6.985.000 m., haridusalal 1 milj. Hariduskulud on eelarve järele kokku 14 milj. mk., maksusi tuleb kogusummas sisse aga ainult 8 miljoni marka. See seisukord on ebaloomuline. Seda tuleb kord tõsiselt väljaütelda, nõudes seadusandlisel teel seisukorra lahendamist. Administr. kulud protsentuaalselt pole omaval. suured. Keskvalitsuste asutuste ülespidamine tuleb kallim.

J. Matvei: Sellega, et maksusi ei korraldata, tahetakse maakonnaomaval. reast välja lüüa. Pärnu maakonnavalitsus ütles oma märgukirjas toetusraha vähendamise puhul, et kui seda vastavalt ei suurendata, tuleb osa koole sulguda. Praegustes oludes on maakonnaval. olemasolu küsitav. Seda võib aga julgelt kinnitada, et kui maakonnavalitsusi ei oleks olnud, poleks ka riiki praegusel kujul.

D. Uiga: Maakondade eneste summast läheb proportsionaalselt vähe hariduse

peale. Miks teeme hariduse selleks patuoinaks? Kui kulu jaotada kõigi osakondade peale proportsionaalselt, jätuks ka hariduse peale maakondade summadest. Haridusala ei ole teisejärguline, et seda äraanda. Ka see pole õiglane, et sunduslikku kohust ära veeretada. Sunduslike kohustest äraütle misega likvideerime iseendid. Toetuse suurendamise nõudmise juures näitame kõik kulud ja nõuame maksuseadust.

A. Kohver: Seisukord, et ühelt poolt eelarved kasvavad, teiselt poolt ministriumi poolt toetust kärbitakse, tuleb ära näidata. Tuleb senise korra täitmise nõudmise juurde jääda, et valitsus annab õpetajate palkadeks mineva toetuse tegelikkude kulude suurus. Revolutsiooni tee meid sihile ei vii. Seadusandlises korras vaja asja parandada. Läti tagajärgi omavalitsuste suhtes oodatakse mõnedes ringkondades.

Ainuke õige seisukoht on, et õpetajate palgamaksmine valdade kätte läheks. Palgad on reguleeritud ja rahasaate kulud jääks ära. Sellekohta peaks Liidu nõukogu oma sõna ütleva. Õpetajate palgamaksmises ei tohiks mingit takistust lubada.

P. Riives: Niikaua, kui meil kokkulepe keskvalitsusega on, täidame oma ülesande, kui tema lahti ütleb, peame ka meie lahti ütleva.

H. Laur: Hariduseprogrammi teostamist meie otsekohe käest ära ei anna. See on vana otsus. Omaval. teevad seda odavamalt. Kes tegelikult palga maksab, see on tehniline küsimus. Valdade piiride mitte ühtlus kooli ringkonnaga võib raskusi tekitada valdade poolt palgamaksmises. See küsimus ei lahenda aga rahapuudust. Peame andma täpse kalkulasiooni õpet. palkade suuruse üle, äranäidates ka juurde tulnud kulud ning muud mittesunduslikud, kuid siiski kohuslised kulud, nagu arstide, kodude j. n. e. ülevalpidamine, mida likvideerida ei saa. Nende andmetega tuleb esineda keskvalitsuse ees ja korrata endisi Liidu nõukogu resolutsioone, kuigi mõnel pool kongressi otsuste peale sellega reageeritakse, et kuidas tulete Teie meile seda ütleva. Märgukirjas tuleb ka äramärkida, et kui neid soove ei täideta, siis surmataks omavalitsused. Ja tehku siis seda ja vastutagu. Laenude näitamine eelarvetes ei aita: meil on ka vastutus valijate ees.

D. Uiga: Õpetajate palgamaksmine

valdade peale panemine pole õiglane, sest õp. palgad on mitmeastmelised, koolid ka mitte ühesugused. Kõigil valdadel pole ka ühte viisi kõiki sissetuleku allikaid. Kõik maksud tuleks keskvalitsuse poolt kokkuvõtta ja edasianda.

J. Sõnajalg: Järva maakonna käesoleva aasta eelarve suruti kohtuga tasakaalu, kuid tegelikult tuleb puudujääk. Õpetajate palkade puudujääk on juba 1¹/₄ milj. m., 1925-ks aastaks võeti aga veel 1 milj. m. maha. Keskvalitsus ei taha omavalitsusi, sest nad laiutada. Mis nad laiutavad? Maakonnakoogu on ju tegevuse määraja. Selle vastu peab tõendama, et nõukogu ei ole saanud oma tarvilisi töid teha, sest puudub raha. Maakonnakoogu peaks ikka rohkem teadma kui üks ametnik. Omavalitsuste „suur“ kulu on ainult administr. kulu. Kui omav. ära kaotada, tulevad hoolekande, teede, tervishoiu j. n. e. alal omad ametkonnad luua. Need tulevad maakonna valitsusest kallimad. Ühine majandusline üksus teeb omavalit. odavamaks. Tahetakse üldse asjaajamist odavamaks teha, siis tulevad ka teised ülesanded veel omaval. kätte anda. Hra Riivese ettepaneku vastu peab mitmel põhjusel olema. Tänavuste vähemate toetuste juures oleme ka ise süüdi: kõik pole täpseid andmeid annud. Tõrkumise asemel tuleb teist teed käia. Anname andmed, teeme seda avalikult, näidates, kes eksinud on. Kui see ei aita, siis appelleerida rahva poole.

Herra Uiga seisukohaga, et riik võtaks maksud sisse ja jaotaks tarviduse järele, ei saa nõus olla: siis muutuvad omaval. büroodeks ja kaotavad enesealgatuse. Ühtlus on hea, kui ta sundusline ei oleks. Sunduslik ühtlus pole kõigile hea.

Omavalitsused peavad ütleva, et andke ülesandeid juurde, kuid võimaldage meile ka oma maksu poliitika.

E. Rosenberg: Hrad Lauri ja Sõnajalg on minu mõtted suurel määral ära ütelnud. Kui seisame omavalitsuste kaitsel, peame hoiduma sammude eest, mis trumbid keskvalitsusele käest ära annavad. Oma kohuste käest äraandmisega oleme enesetapmiseks sammu astunud, ja keskvalitsusel on siis kerge akti lõpule viia. Ütleme oma nõude juures, et vastust ei saa oma ülesande teostamise eest oma peale võtta, kui toetusraha ei suurendata. Aasta jooksul on keskvalitsus seda ikkagi sunnitud tegema.

Hrade Sõnajalgi, Kohveri, Riivesi, Lauri

ja Rosenbergi ettepanekutel ja nende täiendamisel otsustakse ühelhäälel

valida delegatsiooni, kes asja kohta kogutavate andmetega läheb Vabariigi Valitsuse liikmete juurde ja tarbekorral ka Riigikogu komisjonidesse ja palub, et 1925 a. riigi toetussummad õpetajate palkade maksmiseks saaks suurendatud selle määran, kui maakonnaval. selleks otstarbeks vaja on.

Delegatsiooni valitakse ühel häälel hrad H. Lauri, E. Rosenberg ja J. Sõnajalg, kelledele ülesandeks tehakse ühes Liidu juhatusega ka resolutsioon selle küsimuse kohta kokkuseada.

Edasi järgneb elav mõttevahetus selle üle, mis teha seniks maakonnavalitsuste eelarvetega, kas nende esitamine nõukogule edasi lükata, ehk seada nad kokku, puudujääki näidates ja seega protesti lastes, ehk seada vormiliselt nii kokku, et protesti ei lähe, s. o. puudujääk laenuna näidata. Sõna võtavad kõik endised kõnelejad, kuni lõpuks otsustakse äraootavale seisukohale jääda ja delegatsiooni teated oma käigu tagajärgede üle ära oodata ja siis nende tagajärgede kohaselt talitada.

Küsimuse kohta võetakse valitud komisjoni ettepanekul koosoleku lõpul järgmine resolutsioon ühel häälel vastu:

„Läbiarutades 1925 a. eelarvete kokkuseadmise võimaluse küsimust ja leides:

- 1) et 1925 a. on Valitsuse poolt õpetajate palkadeks antud toetus märksa vähem, kui selleks otstarbeks maakonnad väljaandma peavad, rääkimata pensioni maksust õpetajate palkade pealt, mis maksma pandud seadusega omavalitsuste peale pandud,
- 2) et uusi tuluallikaid maakonnavalitsustele senini võimaldud pole, ja sellepärast puudujäägid maakonnavalitsuste 1925 a. eelarvetes ilma selletagi kõigi kokkuhoidmistega peale vaatamata möödapääsemata,
- 3) et selletõttu maakonnavalitsustel võimata on õpetajate palkasi 1925 a. väljamaksta, kui riigi toetussummat selleks otstarbeks ei suurendata,

otsustab Maakondade Liidu nõukogu esineda palvega Vabariigi Valitsuse ees, et 1925 a. riigi toetussumma õpetajate palkade maksmiseks saaks suurendatud selle määran, kui maakonnavalitsustel selleks otstarbeks väljaanda tuleb ühes pensioni maksu summaga. Maakondade Liidu nõukogu volitab 3 liikmelist delegatsiooni

esitada seda palvet Vabariigi Valitsuse liikmetele ühes tarviliste täpsete andmetega õpetajate palkadeks tarvismineva summa, kui ka maakonnavalitsuste 1925 a. eelarvete kokkuseadmise võimaluste kohta".
(Järgneb)

Maakondade Liidu juhatuse liikmeks

vabale kohale valiti Liidu nõukogu koosolekul 27 nov. s. a. ühel häälel E. Rosenberg (Viru).

Vallaomavalitsuste raamatupidamise uued vormid

on Maakondade Liidu ülesandel kokkuseatud ja lähevad lähemal ajal asjast huvitatud asutustele ja isikutele paranduste tegemiseks. Töö seisab koos kolmest osast: Lühike kahekordse raamatupidamise teooria, Vallaomaval. raamatupid. kava ja raamatute vormid ning Proovi läbikanded eelarve ja aruannetega.

Maaomavalitsuste majandusosakonna juhatajate ja raamatupidajate koosolek

peetakse 17. dets. Tallinnas maakonnaval. raamatupidamise ühtlustamise otstarbel ära.

Koolimaade ja -majade valla omaks tunnistamise

seaduse eelnõule, mis kevadel Maakondade Liidu poolt esitati, ei ole seni käiku antud. Teada saades, et rendilepingute nõudmine ringkonnavalitsejate poolt edasi kestab, käis Liidu esimees H. Lauri nov. lõpul asja pärast Põllutööministri jutul, kus selgus, et asjale käigu andmise tähtsuseks on võerandatud maade tasu küsimus endistele omanikkudele, ja valdade omandusõigus lahendataks ühel ajal tasuküsimusega. Seniks võib minister rendilepingu sõlmimist ainult nimepidi teada olevate maade ja majade kohta seisma panna. Selle võimaldamiseks esitab Maakondade Liit kõigi sarnaste maade ja majade nimekirja tarvilikkude andmetega Põllutööministrile.

Maakonnavalitsuste 1925. a. eelarvete puudujääkide

katmise asjus käis Maakondade Liidu nõukogu volitusel delegatsioon 10 dets. Rahaministri ja Siseministri jutul. Et uue valitsuse moodustamine päevakorral, ei võtnud praegused ministrid küsimust lõpuliselt otsustamisele ega võinud lootust

anda puudujäägi toetussummadega katmiseks.

Lääne maakonnanõukogu koosolek 15. ja 16. oktoobril.

Alkoholi müügi lubad.

Nõukogu annab loa avada I. järgu restoraani Ungru-Paralepas, Risti raudtee jaamas õlle müügi, Hiiumaal Suuremõisas Saku õlledadu, kuna teised palved tagasilükati.

Vangide ülespidamise kulude tasuks

vallavalitsustele määrati, alates 1925 a.: söök päevas 45 m., küte ja valgustus päevas 25 m., õlgede raha 10 m., vahimine (öö-päeva pealt) 100 m., jalamehe saatjale kilomeetri pealt 6 m.

Vanade kodud.

Kavatsusel on vanade kodud asutada peale Mõisamaa, Kloostri mõisa ja Hiiumaale. Kloostri mõisa herrastemaja võeti vanade kodu kohana vastu, Hiiumaal tuleb veel sünnist maja ja kohta otsida.

Toetus vallasekretäridele.

Vallasekretäride täienduskursustest osavõtjatele määratakse à 3000 marka toetust.

Haigemaja takside tõstmine.

Maakonna haigemaja taksid määrati: maakonna haigetele elanikkudele 135 m. öö-päev, võerastele 200 m., ambulatoorsele haigetele 80 m. ja 100 m., Kärkla haigemajas maakonna elanikkudele ööpäeva pealt 120 m., võerastele 160 m.

Maakonnaval. 1923 a. aruanne kinnitakse.

Lisatasu ametnikkudele.

Linnas teenivatele ametnikkudele määratakse lisatasu ühe kuu palga suuruses.

Pärnu maakonnanõukogu koosolek 3. ja 4. novembril.

Maakonna arhitekti koht

otsustakse 15. nov. ära kaotada ja selle asemel teedeinsener ametisse võtta 15.000 margalise kuupalgaga.

Õllemüügi luba.

Lelle Hiiekõnnus lubatakse avada õlle müük ja Lelle Eidaperes õlle ladu.

Katse- ja kordamistundide korraldamise kohta allakooliealistele ja koolilõpetanud lastele võetakse vastav määrus ühel häälel vastu.

Seisuste kaotamine seaduse põhjal

maakonna omanduseks langenud koolide varandused, nagu kooli hooned ja inventaar, otsustakse vallavalitsustele koolide jaoks äramüüa, võimaldades ostuhinna tasumist 25 aasta jooksul ühesugustes osades. Viieaastast aastast peale arvatakse kustutamata võla pealt 4%. Saadud summadest asutatakse fond, millest vallavalitsustele koolimajade ehitamiseks toetust ehk laenu antakse. Kui vald hooneid ja inventaari osta ei taha, müüakse need enampakkumisel ära. Lõpuliku otsuse iga üksiku koolimaja äramüümise kohta teeb maakonnanõukogu.

Leping keskkoolide ühiselt ülevalpidamise kohta

Pärnu linnavalitsusega kinnitakse, mille järele maakonna- ja linnavalitsused vastamisi iga oma jaoskonnast oleva õpilase eest teise omaval. koolis 1000 marka maksab, kuna mõlemil omaval. vastamisi esitajad haridusnõukogudes neisse koolidesse puutuvates asjades on.

Maakonnanõukogu sekretääriks lahkunud M. Jansonil asemele valitakse 10 häälega 2-he erapooletusel Ed. Kink (sotsialdem.).

Maakonnaavalitsuse 1923 a. aruanne kinnitakse.

Elukalliduslisa maakonnaaval. ametnikkudele.

Maakonnaaval. liikmetele, ametnikkudele, teenijatele, maakonna arstile, loomaarstile ja koolinõunikule määratakse elukalliduslisa ühekordselt poolekuu palga suuruses.

Lisaeelarve

1924 a. peale 1.282.325 m. peale kinnitakse.

Polli põllumeeste kooli maja- pidamine

otsustakse 1. maist 1925 a. likvideerida suurte võlgade pärast, kool aga edasi töötama jätta.

Valimised maakonnanõukogu esitustesse

ja komisjonidesse, kuigi küsimus kaheksandamat korda päevakorras, jäivad ära, sest kandidaate üles ei seatud.

Harju Maakonnanõukogu koosolek 17. novembril 1924. a.

Maksumäärad 1925. a. kohta jäetakse endisteks, missugused väljakuulutatud „R. T.“ Nr. 45 ja 94/95—1924. käesoleva aasta kohta.

Toetusraha

möödunud suvel Maakondade Liidu korraldusel toimepandud vallasekretääride täienduskursustest osavõtjatele otsustatakse mitte anda.

Lastekodu asutamise küsimus Ravila mõisa

otsustatakse eitavalt ja tehakse M/v. ülesandeks energilisi samme astuda Klooga mõisa kättesaamiseks lastekodu tarvis.

Omavalitsuse asjade Peavalitsuse poolt korraldatud

Maakonnaavalitsuse revideerimise asjus otsustatakse materjaalid revisjonikomisjoni kätte läbivaatamiseks ja seisukoha avaldamiseks anda.

Muudatus Maakonnaavalitsuse koosseisus.

Maakonnaavalitsuse liige ins. K. Treumann vabastatakse oma palve peale ametist ja uueks liikmeks valitakse mnl. Joosep Reinholm, Raasikult.

Maakonnaavalitsuse 1923. aasta aruanne

ühes revisjonikomisjoni aruandega võetakse muutmatalt vastu. —st. P.

Valga maakonnanõukogu koosoleku kirjeldusesse läinud numbris on eksitav viga sattunud. Maakonnanõukogu otsusega 29. sept. s. a. ei tõuse sama maakonnaavalitsuse esimehe palk mitte 20.200 marga, vaid 16.000 marga peale. Eksitust palume vabandada.

Maakonnaavalitsuste revideerimine.

Novembri kuus revideerisid Omavalitsuse asjade Peavalitsuse juhataja abi hra Hendrikson ja linna osakonna juhataja hra Raadiko Pärnu ja Viljandi maakonnaavalitsusi. Asjaajamine mõlemis maakonnaavalitsuses on eeskujulik korras leitud olema ja selle korra eest maakonnaavalitsustele Siseministeeriumi poolt tänu avaldatud.

Valla- ja alevivalitsuste revideerimine.

Maakonna- ja linnavalitsuste revideerimise puhul revideeriti Siseministeeriumi

ametnikkude poolt ka lähemaid ja teeääres olevaid alevivalitsusi ja Viljandi vallavalitsust. Viimases on asjaajamine korras leitud olema. Ühtlasi on avalikuks tulnud, et viimast vallavalitsust väljapoott revidentide poolt viimati 1915 a. on revideeritud, kuigi vallavalitsus linnas asub.

Vallavalitsus teise valla asju ajamas.

Et ametist tagandatud Adavere vallavalitsuse asemele uue valimine viibis, on selle vallavalitsuse asjaajamine Imavere vallaval. kätte antud.

Vallavanem ametist tagandatud.

Torgu vallavalitsuse revideerimisel leidis maakonnavalitsuse esimees kassast umbes 50000 marka puuduma, mille tagajärjel vallavanem Toomus ametist tagandati.

Vabad kohad.

Kohtla valla sekretääri valimine Virumaal on 15. det. kell 11 h. Kantselei ametnikku, kes ka joonistada oskab, vajab Järva maakonna valitsus 1-ks jaan. Sooviavaldused 21. detsembrini.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 54. Maatüki eraldamise ja teisega ühendamise asjus.

Vald soovib koolimaja asemeks osta taluomanikult 5—6 vakamaad maad, mida tarvis eraldada talust iseseisva üksusena ehk ühendamise teel kõrval olema vallamaja krundiga, et võimalik oleks koolimaja ehitamisega algada ja ehituseks laenu saada.

Maa, mida vald osta ja taluste raldada soovib, on vaku ehk orjuse maa (повинностная земля), kuna vallamaja krunt, mille külge ostetavat tükki soovitakse liita, on valla omanduseks ostetud ja valla kogukonna nimel krepoteeritud endine mõisa maa (Landstelle — v. Balti erasead. § 597 p. 5).

Mil teel oleks võimalik ostetava maatüki eraldamist talust ehk ühendamist kõrvaloleva krundiga läbi viia, et vald koolimaja asemele oma nimele saaks krepoteerida?

Vallasekretäär.

Vastus:

Eestimaa ja Liivimaa talurahva seaduste järele (Eestimaa talurahva seaduse § 208, Liivimaa talurahva seaduse § 223) on end. orjuse maa omanikul õigus seda maad kas täielikult või osade kaupa ära müüa, tingimiseega, et võõrandatud (Eestimaa talurahva seaduse järele ka järelejäänud) osade suurus ei oleks vähem, kui tähendatud seadustega talukohtadele määratud. Samuti ei ole takistusi ostetud end. orjuse maa küsimuses tähendatud mõisa maa ühendamiseks ja ühe üksusena valla nimele krepoteerimiseks. Tähendatud maade ühendamine ja krepoteerimine sünnib notarialseaduses ettenähtud korras (§§ 302 ja järgm.)

Küsimus Nr. 55. Testamentide tegemise kohta.

Kas vallaametnikud on kohustatud ilma tasuta testamenti tegema nii hästi vallamajas kui ka koha pääle väljasõites?

Mustvee alevivalitsus.

Vastus:

Testamentide tegemine ei kuulu vallaomavalitsuste kompetentsi, mispärast ka valla ametnikkude toimingud selles asjas tulevad nende era asjaks lugeda.

Enne kuulus vallakohtu korralduse seaduse § 284 järele vallakohtute kompetentsi kirjalikkude testamentide tõestamine ja suusõnaliste testamentide kohturaamatusse sissekandmine.

Küsimus Nr. 56. Uute isikutunnistuste väljaandmisest.

Kas on vallavalitsused kohustatud uut isikutunnistust väljaandma isikule, kellel isikutunnistus on, aga siiski uut nõuab?

Lugeja.

Vastus:

Kui nõudmine põhjendatud, siis jah. Vene paniseaduse järele tuli uus väljaanda siis, kui senine tundmatuseni rikutud on.

Küsimus Nr. 57. Magasivilja müümisest.

Kas on vallavalitsusel õigus müüa sissenõutud magasi vilja ja kas võib ta saadud raha valla väljaminekuteks tarvitada?

Vastus: Ei või.

Lugeja.

Magasivilja müümise küsimus allub vallanõukogule. Müügist saadud raha läheb magasikapitaliks ja seda valla väljaminekuteks tarvitada ei saa, kui teatud otstarve oma.

Eesti Maakondade Liidu häälekandja

„MAAOMAVALITSUS“

Tellimine 1925 aasta peale on avatud.

„MAAOMAVALITSUS“ ilmub 1925 a. H. Avikson'i toimetusel kaks korda kuus, väljaarvatud neli suve kuud, millal kord kuus ilmub, seega 20 korda aastas.

„MAAOMAVALITSUS“ tahab selleks kaasaadata, et omavalitsused selle seisukoha kättevõidaks, mis neil vabariigi põhiseadusele olema peab ja astub nende huvide eest välja.

„MAAOMAVALITSUS“ arvustab uute seaduste kavasid ja maksvaid seadusi, väljaminees tegeliku elu nõuetest.

„MAAOMAVALITSUS“ võimaldab igasuguste omavalitsustesse puutuvate küsimuste üle mõtete vahetust ja tutvustab lugejaid lähemalt meie ja välismaade omavalitsuste tegevusega.

„MAAOMAVALITSUS“ toob teateid omavalitsustesse puutuvate päevauudiste kohta ja Riigikohtu seletusi neisse puutuvates küsimustes.

„MAAOMAVALITSUS“ toob pilte ja kirjeldusi omavalitsustegelaste ja omavalitsusasutuste hoonetest.

„MAAOMAVALITSUS“ vastab küsimuste ja vastuste osas omavalitsustesse puutuvate küsimuste peale.

„MAAOMAVALITSUSELE“ on seni kaastööd teinud ehk teha lubanud: Riigikogu liige K. Einbun d, Riigikogu liige J. Jans, Riigikogu liige M. Juhkam, maakonnaal. esimees M. Krusemann, maakonnaal. esimees H. Lauri, arhivaar T. Laur, Administratiiv- asjade peaval. juhataja E. Maddison, maakonnaal. sekretäär A. Martinson, Linnade Liidu instruktor H. Neuh aus, prof. A. Piip, koolinõunik M. Raud, maakonnaal. esimees J. Sõnajalg, Riigi Stat. Keskbüroo abijuhataja A. Tooms, Sisemin. ametnik O. Lio, maakonnaalitsuse esimees M. Neps, cand. rer. pol. O. Suursõõt.

„MAAOMAVALITSUST“ loeb iga omavalitsustegelane, kes oma ülesande kõrgusel tahab seista.

„MAAOMAVALITSUSE“ tellimise hind 1925 a. on: aastas 500 marka, pooles aastas 250 marka, üksik number 25 marka. Eel- miste aastakäikude hind on: 1923 aastak. 50 m., 1924 aastakäik 300 mk.

Tellimisi võtavad vastu kõik maakonnaalitsused, valla- ja alevi sekretäärid.

Ajakirja talitusest tellimise aadress on:

Tallinn, Suur Roosikrantsi uul. №12. „Maaomavalitsuse“ talitus.

Et ajakirja saamisen vahet ei tuleks, palume tellimised võimalikult aegsasti ära saata, sest 1925 a. number ilmub jaanuari esimestel päevadel.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetuse ja talituse.